

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

När orden inte räcker till

– en kvantitativ studie om gymnasieelevers erfarenheter och attityder till våld

Socionomprogrammet

C-uppsats HT 2007

Författare: Madeleine Pedersen

Handledare: Karin Lundén

Tack!

Först av allt vill jag tacka all berörd personal och alla elever på den skola som stått som undersökningsobjekt i studien. Utan Er hade studien inte varit möjlig att göra på det positiva och glädjefyllda sätt som det nu var. Det var två spännande och framför allt roliga dagar som jag fick tillbringa hos Er.

Jag vill även tacka min handledare, Karin Lundén, som på vägen lärt mig otroligt mycket och samtidigt hjälpt mig se att livet inom den akademiska världen kan se väldigt olika ut. Dina ord: "Det enkla är ofta det bästa" är något som jag kommer att bära med mig. Din hjälp och din kunskap har varit ovärderlig!

Sist men absolut inte minst, vill jag ge ett stort tack till min underbara familj som hjälpt mig med barnpassning, stöttning och tips. Men framför allt tack för allt tålamod Ni haft när jag suttit som klistrad framför datorn. Till Emil och Hampus vill jag säga: Nu är mamma äntligen färdig och Ni har varit fantastiska!

ABSTRACT

Titel: När orden inte räcker till

Författare: Madeleine Pedersen

Handledare: Karin Lundén

Studiens syfte är att undersöka huruvida ungdomar har en mer tolerant syn på våld i fall där de bevittnat och/eller blivit utsatta för våld. Syftet är även att undersöka hur vanligt det är med våld bland ungdomar samt att undersöka ungdomarnas attityder till våld, exempelvis: "var går gränsen för en våldsam handling" och "finns det tillfällen då en person förtjänar att bli slagen?"

I studien har följande frågeställningar stått centrala:

- Hur vanligt är det med våld bland ungdomar?
- Vad har ungdomar för attityder till våld?
- Har ungdomar en mer tolerant syn på våld i de fall då de bevittnat och/eller blivit utsatta för våld?

Studien är utförd bland 131 ungdomar i årskurs tre på en gymnasieskola i väst Sverige där respondenterna kom att bestå av 95 manliga elever.

Av resultatet framgår att en stor del av de ungdomar som själva blivit utsatta för våld också själva utövat våld vid flertalet tillfällen. Tydligt framgår även att få av de ungdomar som inte vare sig bevittnat våld eller utsatts för våld inte heller utövat våld. Gällande ungdomarnas attityder till våld visar föreliggande studie att i stort sett alla respondenter anser att det inte är ok för en förälder att slå sina barn, vilket tyder på att dagens ungdomar är mindre toleranta mot åga än vad ungdomar förr i tiden var. Det står också klart att de ungdomar som utsatts för våld i många fall har en högre toleransnivå gällande deras attityder till våld än de som inte tidigare utsatts. Oroväckande är resultatet som visar att ungefär hälften av ungdomarna anser att gränsen för vad en våldsam handling är, går först då hårda slag eller sparkar utdelats.

Nyckelord: Ungdomar, våld, attityder

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	
2.1 Syfte	2
2.2 Frågeställningar	2
2.2.1 Avgränsningar	2
3. TIDIGARE FORSKNING OCH TEORETISKA PERSPEKTIV	2
3.1 Identitetsutveckling	3
3.2 Socialisation	9
3.3 Tonåringar som utsatts för våld som barn	11
3.4 Aggressioner	14
3.5 Konflikter	16
3.6 Riskfaktorer	17
4. METOD	18
4.1 Val av metod	18
4.2 Urval	19
4.3. Enkätens utformning	20
4.4 Genomförande	20
4.5 Statistisk bearbetning	21
4.6 Validitet	22
4.7 Reliabilitet	22
4.8 Generaliserbarhet	23
4.9 Etiska överväganden	23
4.10 Studiens begränsningar	25
5. RESULTAT	25
6. DISKUSSION	32

1. INLEDNING

Under socionomutbildningens gång har mitt intresse ökat för vad som sker med en människa som på något vis kommer i kontakt med våld. Både i fall då man är den som utövar den våldsamma handlingen, men främst då man på något vis blivit utsatt för den. Mitt intresse för barn och ungdomar har alltid varit stort då dessa tillhör vårt samhälles mer försvarbara individer. Härav kommer idén att välja detta uppsatsämne som ska beröra såväl våld som ungdomar. Intressant i sammanhanget blev även tanken på om man får en mer tolerant syn på våld då man kommer i kontakt med det på ett mer utbrett sätt som barn eller ungdom. Kanske är detta bara en föreställning, men i min föreställningsvärld är det lika lätt att ta med sig ett nedärvt beteende hemifrån eller från sin omgivning som det är svårt att göra sig av med det. Så min fundering kring huruvida man har lättare att ta till våld om man kommer ifrån en sådan kultur ska jag i denna studie göra mitt yttersta för att besvara.

Ungdomsvåldet har ju tyvärr kommit att beröra oss alla, ung som gammal. Vi läser om det i tidningen och vi hör om det på TV. En del av oss ser det på gatan medan andra får plåstra om de sår som våldet har gett. Att våld är ett övergrepp, det är säkerligen alla överens om. Men vad står våldet för och vad är våld ett uttryck för? Under det gångna året 2007 har en rad våldsbrott bland ungdomar utspelat sig, vissa med dödlig utgång.

Min mamma sa till mig att: "Visst slogs pojkarna även när jag var ung. De träffades på platser och gjorde upp om vilket gäng som var bäst för tillfället eller om någon blev arg på en annan så fick han en smäll och sen var det bra. Men aldrig var det väl någon som blev svårt misshandlad eller till och med ihjälslagen!" Så vad har då hänt med våra ungdomar? Debatten kring ungdomsvåldet pågår för fullt och våra politiker står för en gångs skull enade: "Något måste göras!"

Denna uppsats är inte tänkt att ge svar på alla de frågor som det meningslösa våldet ger oss. Inte heller är den tänkt att visa om våldet verkligen har ökat. Det här är i stället en uppsats som ska ge oss en bild av en grupp ungdomar som bor i en medelstor svensk kommun där de lever ett relativt bra liv och deras erfarenheter och attityder till våld. Så härmed välkomnas du på en resa i vetenskapens värld där du får vara betraktaren som avgör om jag lyckats med mitt uppdrag.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

2.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka gymnasieelevers attityder till våld. Syftet är även att se om ungdomar har en mer tolerant syn på våld i de fall då de bevittnat och/eller blivit utsatta för våld samt att få en överblick över hur vanligt det är med våld bland ungdomar.

2.2 Frågeställningar

- Hur vanligt är det med våld bland ungdomar?
- Vad har ungdomar för attityder till våld?
- Har ungdomar en mer tolerant syn på våld i de fall då de bevittnat och/eller blivit utsatta för våld?

2.2.1 Avgränsningar

Denna studie omfattar enbart gymnasieelever i årskurs tre. Det refereras dock i studien till litteratur i olika utformningar som skrivit om ungdomar i olika åldrar. Ingen hänsyn har tagits till klass eller etnicitet. Inte heller har vikt lagts på vilken inriktning på utbildning eleverna har samt från vilket samhällsskikt de kommer.

3. TIDIGARE FORSKNING OCH TEORETISKA PERSPEKTIV

Det finns i dagsläget inga renodlade teorier kring våld utan det man finner i litteratur och forskning om våld är generella och grundläggande teorier som handlar om bland annat social inlärning (Håkan Stattin, 061215). En orsak till våld kan aldrig ses som en hel förklaring utan måste ses i samverkan med kringliggande faktorer som på olika sätt påverkar ungdomen och bildar dennes liv. I detta avsnitt följer en redovisning av relevanta teorier som socialisation, ungdomars identitetsutveckling

och utveckling i relation till deras föräldrar. Här finns även kortfattade beskrivningar av en rad olika begrepp som kan ses som delar av förklaringar till varför ungdomar utövar våld.

3.1 Identitetsutveckling

Identitetsutveckling är en teori som valts utifrån det faktum att det är en process som alla ungdomar går igenom där de på olika sätt försöker skapa sig en identitet (Berk, 2007; Frizén & Hwang, 2006). Ordet identitet kommer från det latinska ordet *idem* som betyder *densamme*. Identitet kan förklaras som att vi har en rimligt stabil bild av oss själva som aktiva och levande subjekt. Det kan även beskrivas som något som uppstår i mötet mellan yttre och inre faktorer, mellan omvärlden och individen, både i bred och snäv bemärkelse (Drake & Smedler, 2006).

En av pionjärerna inom identitetsforskningen var Erik Homburger Erikson (Marcia, 2006; Kroger, 2007) som menade att sökande efter en identitet är ett grundläggande mänskligt behov likväl som mat, trygghet och sexuell tillfredsställelse. Han menade att en inre känsla av att vara en och samma person livet igenom hör till de mest centrala identitetssegenskaperna. Trots de levnadsomständigheter, relationer och upplevelser som en person möter, innebär en stabil identitet att man själv är den samma oavsett de olika kontexter och roller som man befinner sig i. Enligt Erikson är identitet en subjektiv upplevelse som är beroende av de psykologiska, biologiska och sociala aspekterna hos varje individ. Hit hör våra känslor, intressen, behov, försvarsmekanismer, kön, utseende, kroppsuppfattning och olika miljöer som gör det möjligt för individen att uttrycka sin identitet. Individen och dess identitet utvecklas ständigt och Erikson utgick från att olika perioder i livet har olika utvecklingsstadier som innehåller utvecklingskonflikter. Dessa består av en positiv pol och en negativ pol och behöver hanteras för att individen ska kunna gå vidare i sin utveckling på ett bra sätt (Frizén & Hwang, 2006). Eriksons teori om utveckling var alltså en stadieteori som bygger på antagande om att utvecklingen sker stegvis genom en serie stadier. Personlighetsutvecklingen sker då stegvis efter ett mönster som är, av den mänskliga organismens beredskap, förutbestämd men samtidigt i samverkan med en större krets av betydelsefulla institutioner och människor. Bestämda

personlighetsdrag av betydelse för individens identitet utvecklas i varje stadium. Dessa får betydelse för hur individen utvecklas i nästa fas. Ett stadium kan alltså inte hoppas över men resultatet av att ta sig igenom perioden på ett bra sätt blir att det medför ökade möjligheter eller om man lever det på ett mindre lyckosamt sätt kan ge hämningar. Dessa hämningar kan uppstå av flera olika skäl, till exempel om personen utsätts för stora besvikelser som stannar upp utvecklingen eller tvingar den tillbaka, eller om individen pressas fram för fort och då vinner några drag på bekostnad av andra. På varje stadium ligger grunden för nästa stadiums utvecklingsmöjligheter. Stadierna är uppdelade i åtta stadier från spädbarn till ålderdom då Erikson menade att människan utvecklas genom hela livet. De första stadierna som finns under barndomen präglas av barnets beteendemönster och det är härifrån som barnets beteendemönster bestäms. Dessa har betydelse för yttre handlingssätt och inre upplevelsesätt, dvs. för individens psykiska förmåga och identitet. Ungdomsperioden/puberteten som är det femte stadiet beskriver hur det under en relativt kort tid sker en våldsam fysisk och psykisk utveckling för individen då denna ska gå från barn till (ung) vuxen. Kroppen växer och förändras och könsutvecklingen gör att även psyket genomgår stora förändringar. De unga kan nu tänka abstrakt och de blir intresserade av sig själva på ett mer självkritiskt sätt. De intresserar sig för nya uppgifter, det motsatta könet, av nya intressen osv. Allt detta ska kombineras med förändrade krav från omgivningen och leder till att det ställs stora krav på individens självuppfattning, alltså identitet. Sett ur ett psykiskt perspektiv ska den unge lära sig att kanalisera eller upprätthålla ett försvar mot det ökade inre impulstrycket från inte minst de sexuella drifterna. De ska på samma gång lära sig att förhålla sig till trycket från grupper, reklam mm. Den nya identitet som den unge skapar sig är mer än bara summan av barndomens identifikationer. Det är upplevelsen av att vara sig själv och att kunna dela med sig till andra. Det är inte ovanligt eller onaturligt att den unge under denna period kommer att uppleva identitetsförvirring. Ju fler vuxna som respekterar den unge som en självständig individ ju lättare försvinner förvirringen. Om detta inte sker kan den unge utveckla en negativ identitet där ungdomen kanske väljer en negativ identitet i form av till exempel en kriminell avvikarroll. Detta för att ungdomen hellre upplever en negativ identitet istället för att inte ha någon alls. Denna identitetskris kan påverka ungdomen för resten av livet på det sätt att den kan ge utslag i en kriminell bana eller rent utav ge den unge psykiska sjukdomstillstånd. För att finna förståelse för detta negativa

utvecklingsförlopp måste man beakta de "fällösta" kriser som den unge genomgått under tidigare stadier. Om det skett en felutveckling där är det av stor betydelse för de problem som uppstår under puberteten (Egeberg, Halse, Jerlang, Jonassen, Ringsted & Wedel-Brandt, 1999; Marcia, 2006).

Att bli vuxen är tonårstidens viktigaste uppgift, det vill säga att identifiera sig som vuxen i social bemärkelse. Det innebär att man inte längre är föräldrarnas lilla barn utan man då på något sätt som är mer eller mindre våldsamt måste försöka spränga de gränser som föräldrarna tidigare satt upp. De ungdomar som lyckas åstadkomma en säker och trygg identitet kommer troligtvis inte att tillhöra dem som är återkommande våldsamma. De ungdomar som utvecklas väl har förmåga att känna empati och att symbolisera. De använder sällan primitiva försvarsmekanismer som utagerande och klyvning. För att ungdomen ska ha goda förutsättningar för sin stora utvecklingsuppgift är det viktigt att denne känner både sig själv och sina föräldrar. Barnets självbild skapas i först och främst genom relationen till sina föräldrar (Sandström, 2000).

De känslomässiga band som finns mellan ungdomen och föräldrarna ses ofta av ungdomen som ett band som hindrar dem i deras utveckling istället för att skydda dem. En av ungdomstidens huvuduppgifter är att frigöra sig från föräldrarna så att de inte i samma utsträckning längre behöver förlita sig på deras stöd. Ändå visar forskning att ungdomstidens autonomi inte grundar sig på bekostnad av den anknytning som finns mellan ungdomen och föräldrarna. Ur ett anknytningsperspektiv är ungdomstiden en föränderlig tid. I början av denna period börjar ungdomen att dra sig undan från sina anknytningspersoner medan de i slutet av perioden närmar sig dem igen. Perioden kännetecknas av djupgående förändringar i de emotionella, kognitiva och beteendemässiga systemen i takt med att ungdomen utvecklas från att vara en mottagare av omvårdnad till en potentiell omvårdnadsgivare. Under den första delen av perioden vänder sig fortfarande ungdomen till sina föräldrar i extremt stressiga situationer och föräldrarna är även ofta anknytningspersoner ända in i den tidiga vuxenperioden. Den senare delen av ungdomstiden är däremot ungdomen mer reserverad mot sina föräldrar. Även om ungdomar är på gränsen till gråt mer sällan än småbarn så finns det liknelser i hjälpsökandet hos föräldrar som ökar dramatiskt. Det är alltså inte så stora skillnader i mellan ungdomars och småbarns

anknytningsbeteende. Samtidigt ses ofta ett ungdomligt beteende mot föräldrar under frigörelseprocessen som blir tydlig. Detta ses ofta i sammanhang där ungdomen exempelvis är i sällskap med kamrater i extrema stressituationer och någon erbjuder sig att kontakta en förälder. Svaret blir då nästan uteslutande nej (Allen & Land, 1999).

I en del familjer känner man inte varandra särskilt väl och man tillbringar kanske inte speciellt mycket tid med varandra. Då man inte känner sina föräldrar blir det också svårare att lära känna sig själv, vilket gör att ungdomen får en ytlig och mindre detaljrik bild av sina föräldrar. I fall där ungdomen inte fått tillräckligt bra relation till sina föräldrar törstar denne efter någonting som kan säga henne vem hon är, vad hon har att förvänta sig av livet och hur hon ska se på andra människor. En sådan här självbild kan lätt bli schablonmässig och sammanfattas i ord som "missbrukare", "skinhead" eller "antirasist". Ungdomen identifierar sig med rollförebilder som inte ger denne någon bild av hur man bör integrera sig i samhället på ett positivt sätt. Detta kan bero på att det endast finns dessa typer av förebilder i ungdomens närhet eller att de vuxna som finns är kriminella, missbrukare, våldsbenägna eller liknande. För en del ungdomar är de enda som har tid för dem antisociala gäng som ger varandra en grundläggande antisocial fostran. De ungdomar som då har ett dåligt självförtroende kan känna sig utanför i positiva gäng. Att få uppmärksamhet av andra människor är av stor vikt både psykologiskt och fysiologiskt. De barn och ungdomar som inte får någon uppmärksamhet tenderar att söka negativ uppmärksamhet då denna många gånger är bättre än att inte få någon uppmärksamhet alls. Dessa individer riskerar då att i förlängningen skapa sig en negativ identitet. När sedan självbilden är osäker och negativ kan ungdomen då skapa sig en surrogatidentitet genom att mer eller mindre befinna sig i kroniska konflikter med andra personer. Det yttre trycket och dramatiken verkar sammanhållande för ungdomen som rent psykologiskt organiserar sig efter ett kamp- och flyktparadigm. Genom konflikten vet man vem man är (överlägsen eller utsatt), vilka andra är (fånar eller ondsinta förföljare) och vad man är här på planeten för att göra (överleva, utkräva hämnd, få upprättelse eller dylikt) (Sandström, 2000).

Man har kunnat dra mycket lärdom av de longitudinella studier som gjorts kring barn och deras utveckling. Ett exempel på detta är "Minnesota Mother-Child Project"

(Byron, Carlson, Collins, Sroufe, 2005) där 180 barn uppväxta i socialt belastade områden och deras familjer observerades och intervjuades. Studien utfördes under tre decennier och barnen följdes från det att de föddes till dess att de var vuxna. Syftet med studien var bland annat att följa barnen i deras utveckling från en fas till en annan och därigenom se vilka faktorer som bidrog till att barnen blev de personer de blev. Intervjuerna gjordes regelbundet med barnen, deras föräldrar och skolpersonal. Faktorer som undersöktes var: Föräldraskapet, familjerelationerna, familjens temperament, barnens kognitiva funktioner, barnets och föräldrarnas IQ och personligheter, familjens stressnivå och sociala stöttning samt deras socioekonomiska status. Studiens resultat visade att förklaringen till att ungdomarna utvecklades på ett normalt sätt och mådde bra i detta medan andra vacklade och blev svagare under den utmanade ungdomstiden, låg till stor del i deras utvecklingshistoria. Deras upptäcksförmåga samt förmågan till problemlösning under småskoleperioden likväl som positiva sammandrabbningar med sina föräldrar var faktorer som spelade stor roll för ungdomarnas nutida välmående. Viktigt var också de erfarenheter som ungdomarna fick genom sina kamrater. Att kunna ha förhållanden med sina vänner som grundar sig på ett ömsesidigt givande och tagande, förhandlingar samt förmågan att stanna kvar vid varandra trots konflikter troddes ge ungdomarna en positiv utveckling. Resultatet visade även att de ungdomar som hade en trygg anknytning till sina föräldrar uppvisade en större social kompetens i form av förmågan att kunna förhandla och delta i diskussioner på ett bra sätt samt att de var duktiga på att underlätta och lösa problem. Man fann även att dessa ungdomar hade mest erfarenhet och var mer intresserade av kamratskap med jämlikar. Resultatet visade vidare att bristande omsorg från föräldrarna gav barnen och ungdomarna negativa konsekvenser. Vid tiden då de unga med dålig anknytning nådde ungdomstiden var den stora differentieringen och integrationen av ungdomens sociala, emotionella, kognitiva och andra system som förekommer under denna period, starkt påverkade (Sroufe et. al., 2005).

När det gäller våld har tidigare studier visat att det är männen i vårt samhälle som står för den största delen av våldsutövande (Sandström, 2000; Weinehall, 1997). Utifrån detta är det intressant att se närmare på olika faktorer som pojkar med automatik utsätts för och hur dessa påverkar dem. Rent utvecklingspsykologiskt sker det förändringar mellan könen då det unga gossebarnet upptäcker att han är något

annat än vad hans mor, hon som oftast är den som sköter den tidiga omvårdnaden, är. Detta innebär att gossen måste lämna sin mor för att kunna utveckla sin mannlighet. Ju mindre trygg mannen blir i sin könsidentitet, desto mer avvisar han sina feminina sidor, vilket i sin tur kan leda till olika grader av machoattityder. Gossebarnet behöver här manliga förebilder att identifiera sig med vilket för många är svårt då fäder på olika sätt många gånger är mer eller mindre frånvarande. Detta leder många gånger till att pojkarna blir mer självständiga, aggressiva, utlevande och prestationsinriktade. Fäder är viktiga på två sätt: dels som identifikationsobjekt och dels eftersom det traditionellt ingår i mansrollen att handskas med våld. Det finns alltså en risk att pojkarna utvecklar en syn där mannlighet identifieras genom makt, pengar, muskler och våld (Sandström, 2000). Tidigare forskning visar att fäders värme, omsorg och närvaro har en stor gynnande effekt på barns utveckling. Med fäders hängivna engagemang kunde man förutspå hur barnen senare utvecklade en mer positiv utveckling som gav dem kognitiv, emotionell och social kompetens. Detta bidrog även till att motverka ett kriminellt beteende senare i livet (Berk, 2007).

Weinehalls studie (1997) som baserades på 10 000 gymnasieelevers upplevelser av våld visade att flickor till stor del utsätts för våld i hemmet mer än vad pojkar gör. Förövaren är ofta en person som hon känner och dessa våldshandlingar utförs vid upprepade tillfällen utan att någon annan i familjen upptäcker det. Pojkar utsätts mer ofta för våld på offentliga platser av en eller flera okända gärningsmän där det finns vittnen som står utanför hans familj. Skillnaden blir här tydlig då flickorna lever mitt i våldets arena vilket ger henne en otrygg uppväxt medan pojkarna kan lämna våldet på gatan för att gå hem till sin trygga vrå. För de ungdomar som levt i familjer där det förekommer våld och som befinner sig i den ålder då de ska normalt ska utveckla sina relationer och träna på sina könsroller ökar risken för att de utvecklar ett mönster i sina beteenden som inryms i en offer- eller förövarroll. Även kulturella mönster har visat sig spela stor roll för ungdomar. Fortfarande har föräldrar en tendens att uppfostra sina barn - medvetet eller omedvetet – efter en schablon där pojkar inte ska gråta och flickor inte får vara arga.

Det finns flertalet svenska studier som bland annat visar siffror på hur många ungdomar som utsätts för våld samt över deras eget våldsutövande. Dessa visar intressanta resultat utifrån föreliggande studies frågeställningar och resultat.

En riksomfattande folkhälsorapport (Socialstyrelsen, 1998) visade att 19 % av 6 600 tillfrågade gymnasieeleverna någon gång hade utsatts för grovt våld och 4 % hade upplevt våld i hemmet. Flickorna upplevde oftare våld i hemmet medan pojkarna oftare utsattes för våld av en obekant. Mer än var femte elev hade utsatts för våld i skolan och de elever som utsatts för våld i hemmet var också mer utsatta för våld och mobbning i skolan. Vidare visade undersökningen att de som själva varit utsatta för våld utövar mer våld mot andra elever. Den viktigaste förklaringen till att elever själva utövar våld låg i att de själva tidigare utsatts för samma typ av våld.

3.2 Socialisation är intressant att titta närmare på utifrån föreliggande studies tidigare avsnitt där ungdomars identitetsutveckling diskuterades. Där nämndes att omgivningen har stor inverkan på ungdomar vilket är något som beskrivs mer i socialisationsteorin (Jerlang et. al., 1999; Sandström, 2000).

När ett barn växer upp, växer det också in i en kultur och ett samhälle som har bestämda traditioner, beteendemönster och värderingar (Weinehall, 1997). Barnet socialiseras även till vissa berättelser, samtalsstilar och betydelseanalyser (Almér, 2006). Det vi kallar *socialisation* är den process där individen tillägnar sig en viss kulturs eller grupps livsmönster och värderingar. Genom socialisationen formas individen och internaliserar sin kultur och samhällets bestämning av hur vi som människor ska förhålla oss till omvärlden och till de människor som befinner sig i vår närhet. Vårt beteende, vår identitet och vår förståelse formas genom en livslång socialisationsprocess där vår familj kan fungera som referensram för barnet vid bearbetning och tolkning av intryck från andra socialisationsfaktorer. Villkoren för ungdomars socialisation skiljer sig åt på flera sätt. Dels möter de unga olika socialisationsfaktorer som sinsemellan kan påverkas av konflikter och motsättningar. Dels är de objektiva livschanserna ojämnt fördelade mellan könen, sociala klasser och geografiska regioner. Dels gör förändringar i samhället att det sker förändringar i familjen och därigenom sker även förändringar för ungdomens socialisation. Genom interaktionsprocesser utvecklar människan förmågan att kunna reflektera över sina handlingar och tankemönster och eftersom socialisationen är en ständigt pågående process finns det möjlighet till förändring (Weinehall, 1997).

Teorier om *social kontroll* används ofta som förklaring till ungdomsbrottslighet. Enligt Cusson (2002) menade Reiss att brottslighet är ett resultat av brister i personlighet och social kontroll och hans definition av social kontroll var: sociala grupperns förmåga att göra normer och regler normala. I Cusson (2002) framkommer även Hirschi's mening om att brottsliga handlingar sker när en persons individuella band till samhället är skadat. För ungdomar utgörs det bandet av familjen, skolan och vänner. Bandet består av fyra element: anknytning, engagemang, intressen och tro. *Anknytning* står för det nära emotionella band som ungdomarna har till sina föräldrar och deras positiva förväntningar. *Engagemang* står för den förhoppning som ungdomarna har om utbildning och karriär som skulle riskeras genom att bryta lagen. *Intressen* står för den tid som ungdomarna tillbringar med legitima aktiviteter som räknas till klara sociala regler och traditionella värderingar om att lagen har ett moraliskt värde och bör följas. Hirschi satte upp mått för dessa band samt en övertalande demonstration om att ju starkare ungdomars band är till samhället, alltså deras föräldrar, skola och vänner, desto mindre brott begår dem. Forskning bekräftar också teorin om social kontroll, speciellt utifrån att anknytning och engagemang ses som starka faktorer. Det är utav tvekan så att ungdomar med starka band till sin omgivning begår betydligt färre brott. Man har även sett att utbildning och längtan efter ett senare yrke är relaterat till en låg andel ungdomsbrott (Cusson, 2002).

Socialiserat våld innefattar illegalt beteende som associeras till medlemskap i en subkultur (Berk, 2007; Wainer, 1992). Denna grupp laborerar ofta med lagbrytande aktiviteter som för dem är mer eller mindre normala aktiviteter. Som namnet indikerar är denna typ av gruppaktivitet skapad genom adaptiva företeelser och är alltså ett beteende som ungdomen lärt sig av gruppen. Flertalet författare har studerat ämnet och kommit fram till att beteendet oftast är planerat och lättförståeligt där lagen bryts som ett uttryck för gruppens behov och attityder. I försök att stoppa det socialiserade våldet har man sett att metoder där man försöker lära in ett nytt, mer positivt beteende istället för att försöka behandla den unge har gett bättre resultat. Det hårda arbetet ligger även i att få ungdomarna att finna gemenskap bland grupper som inte ägnar sig åt kriminalitet (Wainer, 1992).

3.3 Tonåringar som utsatts för våld som barn

En annan typ av våld som är intressant för föreliggande studie är barnmisshandel. Detta utifrån studier som visar att barn som själva utsatts för misshandel i större utsträckning utvecklar ett beteende som ungdom där de själva utövar våld oftare än de som inte utsatts för misshandel som barn (Barnombudsmannen, 2007; Guille, 2002; Lagerberg & Sundelin, 2003; Sroufr et. al., 2005; SOU 2001:18; Weinehall, 1997).

Socialstyrelsen för ett hälsodataregister över våld mot barn i åldrarna 0-17 år där statistiken grundar sig på dödsorsaksregistret och de hälsodataregister, med information om bland annat skador som barn uppvisat. Statistiken omfattar senast tillgängliga femårsperiod. I den rapport som gavs ut år 2005 framgick att det under perioden år 2000-2004 skrevs ut ca 259 barn/år från sjukhus efter vård som orsakats av övergrepp. Den övervägande delen var pojkar i tonåren. Den vanligaste formen av övergrepp var misshandel och uppskattningsvis sökte ca 2500 barn och ungdomar varje år vård till följd av våldsskada (Socialstyrelsen, 2005).

Vid ett regeringssammanträde i slutet av 1998 (SOU 2001:18) beslöts att tillkalla en parlamentarisk kommitté, den som senare kom att kallas "kommittén mot barnmisshandel". Denna fick som uppgift att utreda frågan om barnmisshandel och dess sammanhängande frågor. En av bakgrunderna till kommitténs uppkomst var ökningen av antalet polisanmälda fall av barnmisshandel mot barn under 15 år som sedan 1980-talet mer än fyrdubblats. Man tittade även på barnmisshandelns utveckling i Sverige med vikt på vad som hänt under de senaste årtiondena. Studien bestod av tre olika undersökningar i form av klassrumsenkäter till skolbarn, postenkäter till unga vuxna (20-åringar) och intervjuer av föräldrar. Vidare gick man igenom statistik över polisanmäld misstänkt barnmisshandel mellan 1980 och 1999. Enligt kommittén har liknande undersökningar av ämnet gjorts sedan 1960-talet. Man kunde i dessa se att det under 1960-talet tillhörde vardagen att barn blev agade i form av kroppslig bestraffning av sina föräldrar. Under 1970-talet tycktes den kroppsliga bestraffningen ha minskat till att gälla knappt hälften av barnen. Under 1980-talet hade det sjunkit ytterligare till att gälla ungefär en tredjedel av barnen och

under 1990-talet hade det gått ner till att gälla enbart en femtedel av barnen. Det visade sig att det inte enbart var antalet agade barn som sjunkit utan de barn som agat tycktes nu bli utsatta för kroppslig bestraffning vid färre tillfällen. Fortfarande uppgav dock 7 procent av de yngre vuxna att de någon gång under uppväxttiden utsatts för svårare kroppslig bestraffning utförd med tillhyggen. I jämförande undersökningar gjorda i form av föräldraintervjuer både år 1980 och år 2000, visade dessa att bruket av kroppslig bestraffning sjunkit väsentligt, speciellt i form av att slå sina barn med knytnävar eller med något föremål. Detta var något som även resultatet av kommitténs enkätundersökning av 20-åringar visade. Detta betydde att kraftfulla kroppsliga bestraffningar som eventuellt kunde skada barnen svårt också hade minskat. Då kommittén föräldraundersökning analyserades med avseende på olika bakgrundsfaktorer inflytande på våld mot barn kunde endast ett samband säkerställas med statistisk säkerhet. Denna faktor var att föräldrar som själva blivit agade under sin uppväxt i högre grad agar sina egna barn. I denna undersökning uppgav 48 procent av alla tillfrågade föräldrar att de någon gång under uppväxten blivit agade. De flesta av dessa föräldrar var födda mellan 1960 och 1980 vilket sannolikt avspeglade den frekvens av kroppslig bestraffning som vi hade de sista årtiondena före anti-agalagens tillkomst 1979. Vidare visade studien att könsskillnaderna inte var så stora när det gällde kroppslig bestraffning, men flickorna uppgav att de blivit utsatta för våld i hemmet under förskoleåldern i högre utsträckning än pojkar. De uppgav även att de i större utsträckning än pojkar bevittnat våld i hemmet och detta gällde särskilt utlandsfödda flickor.

Studien pekade även på viktiga bakgrundsfaktorer till barnmisshandel. Den faktor som hade starkast samband med barnmisshandel, sexuella övergrepp och mobbning var en svag familjeekonomi. Ju sämre familjeekonomi desto större var risken att barnen utsatts. Samtidigt understryks att de flesta familjer med svag ekonomi klarade att uppfostra sina barn utan inslag av våld. Mobbning i skolan visade sig vara något som inte sjunkit under de sista tjugo åren. Flera undersökningar visar inte heller att mobbningen har ökat, men det är klart att problemet är allvarligt och stort för barnen. Vidare uppges i rapporten att en enkätundersökning gjordes, även den under våren år 2000, av 2000 ungdomar i 20 års ålder. Av de tillfrågade uppgav 18 procent att de någon gång under uppväxten blivit slagna av en vuxen under förskoleåldern, 23 procent att det hänt då de var 7-12 år och 16 procent att det hänt medan de var tonåringar. Av dessa 20 åringar uppgav en procent att de ofta blivit slagna med

tillhyggen under förskoletiden. Vidare uppgav fem procent att de träffat läkare på grund av misshandeln och 7 procent att de borde ha fått gjort det. Av alla de ungdomar som uppgav att de blivit slagna under skoltiden sa 35 procent att de inte hade någon vuxen som de litade på och kunde tala med allt om. Av de tillfrågade uppgav 15 procent att de var tveksamma till aga, 6 procent att det ibland var nödvändigt med aga och de resterande 79 procenten uppgav att man ska kunna klara av barnuppfostran utan att behöva ta till våld. Skolbarns attityder gentemot aga har under 1990-talet blivit betydligt mer negativa. Andelen barn som ej accepterar slag ifrån sina föräldrar har minskat från hälften till en femtedel under perioden 1995-2000. Anledningen till detta kan man med säkerhet inte veta, men det står dock klart att dagens unga genom utbildning är betydligt mer upplysta om sina rättigheter än tidigare (SOU, 2001:18).

Under hösten 2007 presenterade Barnombudsmannen (BO) en studie gjord bland 1000 barn och ungdomar i åldern 10-18 år. Dessa tillfrågades om förekomsten av brott i deras vardag, om vad som är okej och vad som inte är okej att göra, hur de upplevt dessa brott samt över vuxnas agerande vid brott. Resultatet visade att ju äldre barnen var desto mer hade de varit utsatta för någon brottslig handling. Pojkarna i studien var mer drabbade av våldsamma handlingar så som att ha blivit sparkad eller slagen. Vidare visar resultatet att 62 procent av de tillfrågade gymnasieeleverna kände någon under 18 år som har slagit en annan människa. Av pojkarna uppgav 34 procent och av flickorna uppgav 21 procent att de blivit slagna eller sparkade av någon. BO menade vidare att det fanns en koppling mellan barn som utsätter andra för brott och de som själva kan ha utsatts för brott. I samma studie uppgav endast 14 procent av ungdomarna att de tycker det är okej om en kompis slår någon vilket, enligt BO, visade att de allra flesta av ungdomarna inte har någon hög toleransnivå gällande våld. Vidare menade även BO att det är troligt att barns och ungdomars attityder till brott påverkas av hur mycket brottslighet de möter i sina liv (Barnombudsmannen, 2007).

De barn som växer upp i hem där det inte förekommer familjevåld lär sig alternativa lösningar på konflikter medan de barn som växer upp under våldsamma förhållanden där våld ges till barnet som den enda lösningen på problem. I dessa familjer utsätts

inte enbart medlemmarna för våldsamheter utan de ger även barnen tekniker för att utöva våld samtidigt som de lär ut ett samtycke till att bruka våld (Weinehall, 1997).

Tidigare forskning kring barnmisshandel har visat att övergrepp medför allvarliga konsekvenser för barnen både på kort och lång sikt. Konsekvensfrågan för barnen har senare blivit differentierad och man har försökt att skilja effekterna från en allmänt ogynnsam familjemiljö från effekterna av våld i sig (Lagerberg & Sundelin 2003). Annan forskning visar att barn som är utsatta för våld i hemmet, speciellt vid upprepade tillfällen, riskerar att uppleva en mängd svårigheter som följd av vad de upplevt. Exempel på detta är: sömnproblem, ätstörningar, koncentrationssvårigheter, inlärningssvårigheter, depressioner, aggressivitet, ångest och andra emotionella problem. Resultaten visade också att föräldrar som är våldsamma mot varandra har en större tendens till att utsätta sina barn för psykisk misshandel (Guille, 2002).

Resultatet av Sroufe's longitudinella studie visade att ungdomarnas erfarenheter av övergrepp var starkt relaterat till beteendeproblematik. Samtliga av de ungdomar som tidigare hade utsatts för fysisk, psykisk, sexuella, känslomässiga övergrepp eller försummelse var relaterade till signifikanta problem och i samtliga fall kunde man förutspå att ungdomarna skulle komma att behöva någon form av psykiatrisk vård. Både upprepad fysisk misshandel och försummelse under uppväxten under uppväxten var signifikant relaterade till beteendeproblematik och till en samling av mer specifika typer av problem (Sroufe, 2005).

Shipway (2004) undersökte 1 300 engelska barn och ungdomar i åldrarna 6-16 år och deras attityder till våld. Resultatet visar att de flesta av barnen visste att familjevåld är vanligt men tyckte att bråk föräldrar emellan var fel. De flesta, speciellt de äldre barnen tyckte att hot var lika illa som fysiskt våld. Studien visar även att de fysiska och emotionella effekter man kan få av att leva i en våldsam relation kan ha negativ inverkan på barnets framtida förmåga att fungera som förälder (Shipway, 2004).

3.4 Aggressioner är en annan faktor som mer eller mindre alltid ses som en del av ett våldsutövande. När barn är små uppvisar de då och då aggressivitet i lek med

andra och man talar då om den instrumentella aggressionen som indikerar att ett barn vill ha något, t ex. en leksak eller en plats. Sen talar man om den fientliga aggressionen där barnet menar att skada någon. Denna form av aggression finns i tre olika uttryck: Fysisk, verbal eller relationell aggressivitet där man skadar den andra genom t ex. social exklusion eller skvaller. Att barn uppvisar ett aggressivt beteende vid enstaka tillfällen anses vara normalt, men då aggressiviteten är mer konstant och barnet även är känslomässigt negativt, impulsivt, och olydigt finns en större risk för att barnet får stora problem under ungdomstiden (Berk, 2007).

All aggressivitet riktas inte alltid utåt. I form av aggressiva tankar och fantasier kan man hålla kvar sin aggressivitet inom sig och använda den mot det egna jaget i form av självanklagelser och självhat eller som en kraftkälla för konstruktivt och kreativt agerande vid till exempel idrottslig tävling, konstnärligt skapande, politiskt engagemang m.m. Aggressioner måste inte men kan resultera i konflikter vilka i sin tur kan, men inte måste, resultera i våld. Om man anser att våld kan härledas från konflikter av något slag och konflikterna från aggressioner så innebär det att våld kan förebyggas på det individuella planet. Det förutsätter att personen kan uttrycka aggressionerna symboliskt och kan hantera konflikterna på ett konstruktivt sätt. I våldskommissionens rapport konstaterades att våld i stort sätt alltid grundar sig på en konflikt mellan offer och gärningsman samt att oprovocerat våld är tämligen ovanligt. Erfarenheter från psykoterapeutiskt arbete visar att det finns några gemensamma drag hos människor som utövat återkommande våldsbrottslighet. Dessa saknar nyanser i sitt förhållningssätt. Antingen håller de sina aggressioner inom sig eller så uttrycker de dem genom våldsamma handlingar. De saknar även helt eller delvis en förmåga att gestalta sina aggressioner och konflikter symboliskt genom att till exempel lösa problemet genom att tala om det. De tar i stället till händerna och slåss (Sandström, 2000).

Aggressiva barn ger ofta uttryck för sina känslor i form av hot och våld. Att hantera känslor av vrede på ett konstruktivt sätt är svårt för dem. Barn som blivit svikna eller avvisade under barndomen har ett samband med aggressivt beteende. Forskning har visat att det finns starka samband mellan aggressivitet och att som barn ha blivit avvisad eller sviken. Aggressiva barn utvecklar ofta en dålig impuls kontroll och får därför svårt att kontrollera känslor av vrede på ett konstruktivt sätt. Detta tar ofta

uttryck genom våld och hot (Nilzon, 2005). Annan forskning visar att det finns en stark koppling mellan aggressivitet och kriminalitet i form av bland annat våld och förstörelse. I en studie gjord bland 1027 ungdomar visade resultatet att en stor majoritet av de pojkar som i 10-13 årsåldern uppvisade ett aggressivt beteende senare i ungdomstiden rekryterats in på en våldsam och kriminell bana. Det fanns även en koppling mellan aggressivitet, intelligens och familjens utbildning (Magnusson & Stattin, 1989).

3.5 Konflikter är ett intressant begrepp väl värt att titta närmare på utifrån det faktum att aggressioner kan resultera i konflikter som i sin tur kan resultera i våld. Det har tidigare påståtts att våld nästintill alltid är en följd av en konflikt. Skulle detta vara fallet innebär det att förståelsen av konflikten också är central för förståelsen av varför våldet sker och detta visar vikten av att lära barn att hantera sina konflikter på ett konstruktivt sätt. Man skiljer mellan regressiva och rationella konflikter där de regressiva konflikterna bygger på tidigare erfarenheter som lett till svårare eller enklare psykisk problematik hos personen. De rationella konflikterna grundar sig på situationen som uppstår här och nu och leder oftast inte till våldsamma aggressioner och löses oftast genom ett moget rationellt tänkande. I de regressiva konflikterna finns båda rationella och patologiska inslag och konflikterna löses oftast inte förrän känslorna lugnat sig så att de rationella delarna av problemet kan få en lösning. Om man som tredje part till exempel går in och avbryter en konflikt mellan ungdomar utan att fortsätta att arbeta med en lösning riskerar konflikten att "gå under jorden" för att blomma upp vid ett senare tillfälle. Ungdomarna kommer då inte att kunna dra någon lärdom av det som inträffat. Konflikter måste lösas på ett sätt där man når fram till ungdomens empatiförmåga, ansvarstagande, grundläggande tillit till andra och förmåga att lära av erfarenheter. De regressiva konflikterna kännetecknas ofta bland ungdomar som är relationsstörda och därför reagerar genom att ångestnivån blir hög och det rationella tänkandet och problemlösningsförmågan får stå tillbaka för mer primitiva reaktionssätt där försvårande psykologiska försvarsmekanismer som utagerande, klyvning (innebär att man uppfattar människor på ett onyanserat sätt där man antingen uppfattar andra som fullständigt goda eller fullständigt onda) och projektion ligger nära till hands (Sandström, 2000).

3.6 Riskfaktorer som kan ses som bidragande orsaker till varför ungdomar utövar våld är något som är intressant att titta närmare på. Detta bland annat utifrån att man genom forskning har funnit att det finns en rad olika familjeförhållanden som på olika sätt kan medföra att ungdomen utvecklar antisociala problem. Exempel på sådana förhållanden är att växa upp i en stor familj, att föräldrarna skiljer sig eller att födas av unga föräldrar. Dessa faktorer bidrar förmodligen inte i sig till att ungdomen utvecklar ett antisocialt beteende, utan det handlar mer om att dessa uppväxtförhållanden är kopplade till missämja och konflikter i familjen och att föräldrarna har problem med uppfostran. Fattigdom, arbetslöshet och social belastning är andra faktorer som tycks spela stor roll i sammanhanget. I samhällen där användandet av droger och alkohol har ökat bland ungdomar har även våld och annan kriminalitet ökat (Erling & Hwang 2002). Barnombudsmannen menar att människors benägenhet att begå våldsbrott minskar då de mår bra, har en god ekonomi och en meningsfull tillvaro (Barnombudsmannen, 2007). Det allt mer ökande våldet i filmer, på tv och i annan massmedia diskuteras ständigt som en bidragande faktor till det ökade våldet bland ungdomar. Som en individuell riskfaktor beskrivs hur barn som under uppväxten utsätts för en kritisk, sträng och fientlig uppfostran till slut kan få tonåringen att uppfatta omvärlden som fientligt inställd. Alltså skulle detta kunna vara en förklaring till de svårigheter med att tolka socialt samspel som våldsamma ungdomar ibland har (Erling & Hwang, 2002).

Berk (2003) menade att orsaker till upprepat våld och kriminalitet bland ungdomar har två olika utgångspunkter i utvecklingen. De individer som börjar utöva våld och kriminella handlingar i tidig ålder har större risk att utveckla ett sådant livslångt mönster medan utvecklandet av ett våldsamt beteende i högre åldrar sällan håller i sig längre än till det unga vuxenlivet. De ungdomar som börjat utöva våld redan som barn är ofta känslomässigt negativa, rastlösa och egensinniga så tidigt som vid tre års ålder. De lider även ofta av inlärningssvårigheter och andra kognitiva, biologiska och sociala svårigheter. De ungdomar som vid pubertetens början utvecklar ett våldsamt beteende lider mer sällan av kognitiva, biologiska eller sociala svårigheter och har inte lika ofta en historia av en ogynnande psykologisk utveckling. För vissa sviktar relationen till föräldrarna och deras uppfostran, men när åldern sedan bringar ungdomarna positiva och fördelaktiga vuxenprivilegier tenderar det antisociala

mönstret att brytas. Det finns dock en del av dessa ungdomar som fortsätter sitt negativa beteende då de har svårigheter i att ta det ansvar som medföljer vuxenlivet.

Det är till allra största del pojkar som står för utövandet av våldsrelaterade brott (Berk, 2007; Weinehall, 1997). Bidragande faktorer till detta beteende anses bland annat vara: etnicitet, svårigheter med temperament, dåliga betyg, att ha blivit negligerad bland vänner och att umgås med antisociala vänner. I familjen ses bl.a. följande faktorer som bidragande till våldsamt beteende hos barnen: låg inkomst, brist på känslomässig värme, mycket konflikter, skilsmässor, stränga föräldrar, inkonsekvent barnuppfostran och "slappa tyglar" från föräldrarna. När föräldrar brister i sin uppfostran åt det ena eller andra hållet resulterar det ofta i att pojkarna känner en frustration över detta och tar sen ut sina aggressioner i form av våld (Berk, 2007).

Weinehalls studie (1997) visade att ungefär 60 procent av de tillfrågade gymnasieeleverna någon gång varit utsatta för våld och att 46 procent av dem varit utsatta mer än en gång. Tolv procent av ungdomarna uppgav att de blivit utsatta för våld i hemmet, mer än en femtedel hade utsatts för våld i skolan och mer än var femte elev hade varit utsatta för våld på fritiden. Vidare visade resultatet att 22 procent av ungdomarna själva har utövat våld och att den arena där det skett flest gånger är utomhus på fritiden. Drygt hälften av ungdomarna hade bevittnat grovt fysiskt våld i hemmet, skolan eller på fritiden. Av de tillfrågade uppgav 75 procent att de hade en vuxen person att prata med om våld. Resultatet visade även att det finns tendenser till att ungdomars uppväxtförhållanden leder till att de etablerar ett mönster som de kommer att föra med sig till sina framtida relationer.

4. METOD

4.1 Val av metod

Metod betyder ursprungligen vägen mot målet (Kvale, 1997) och är ett vetenskapligt sätt att närma sig det ämne man ska skriva om. Metoden kommer att påverka och genomsyra hela uppsatsen (Elofsson, 2005). Syftet och frågeställningarna ska avgöra metodvalet (Trost, 2007) och kvantitativa studier lämpar sig bra för den typ av fråga som våld är (Elofsson, 2005).

I inledningsskedet utformades först syfte och frågeställningar. Undersökningens målgrupp utsågs med eftertanke om att ur ett så etiskt korrekt synsätt som möjligt reducera eventuella konsekvenser för deltagarna. Läs vidare om detta under etiska övervägande och urval.

Denna uppsats avser att undersöka hur vanligt det är med våld bland ungdomar, ungdomars attityder till våld samt att se om man är mer tolerant gentemot våld i de fall då man blivit utsatt och/eller bevittnat våld. Utifrån det gjordes en bedömning av olika metodalternativ för att se vilken undersökningsmetod som var den bäst lämpade metoden som skulle tillgodose studiens syfte.

Fördelar med att välja enkätundersökning som metod var att man på ett snabbt och enkelt sätt kunde samla in mycket information på kort tid samt att svaren på frågorna blev likartade och att man därigenom kunde utläsa svaren på ett enkelt sätt. Det var även ett bra sätt att enkelt ta reda på hur många elever som utsatts och/eller bevittnat våld och vid vilka tillfällen detta i så fall skett. En annan fördel var att man genom en enkät slapp att utsätta eleverna för att behöva svara på, för en del, svåra frågor rent verbalt.

Nackdelar med metodvalet var att möjlighet inte gavs till att ställa eventuella följdfrågor som blev intressanta då svaren utlästes. Inte heller kunde man gå djupare för att exempelvis studera vilka konsekvenser deras erfarenheter av våld givit dem.

4.2 Urval

Respondenterna som utsågs till undersökningen var gymnasieungdomar där eleverna gick i årskurs tre på en gymnasieskola med nationella program, individuella program, specialutformade program samt program med inriktning inom idrott. Den skola som valdes ut var för författaren rent geografiskt belägen på en praktisk plats. Skolan var belägen på en ort med 23 000 invånare, den låg i sydvästra Sverige och hade ca 1400 elever.

Endast en av de 132 respondenterna valde att inte delta i undersökningen varför undersökningsgruppen kom att bestå av 131 deltagare ur sammanlagt 10 klasser. Då

en övervägande del av skolans flickor var på praktik vid undersökningstillfället bestod respondenterna av 95 pojkar och 36 flickor.

Då ämnet *våld* är av tyngre karaktär fanns det en etisk poäng i att välja ungdomar i så hög ålder som möjligt.

4.3 Enkätens utformning

Vid utformningen av enkäten lades vikt vid att utforma frågorna på ett sätt där resultatet gav en så klar bild som möjligt av hur respondenten uppfattade den undersökta situationen. Utifrån författarens förförståelse om att eleverna kanske i stor utsträckning hade mer eller mindre jobbiga erfarenheter av våld, gjordes ett försök att utforma frågorna på ett sätt där de inte skulle bli allt för tunga att besvara.

Frågorna utformades med fasta svarsalternativ för att underlätta bearbetningen av svaren och minska det interna bortfallet. Vid tre av frågorna fanns även efter de fasta svarsalternativet en möjlighet att göra ett skriftligt tillägg på förtryckt rad.

I enkäten ställdes 19 frågor på ett kortfattat och enkelt sätt med relativt få svarsalternativ.

Enkäten delades in i tre delar där del ett bestod av frågor kring respondenternas boende och relationen till deras föräldrar. Del två fokuserade på respondenternas erfarenheter av våld och den sista delen handlade om deras attityder till våld.

Slutligen utformades det missivbrev som skulle delas ut till eleverna innan de besvarade enkäten. Detta innehöll information om vem som skulle utföra studien, studiens syfte, tillvägagångssätt, elevernas anonymitet, hur datan skulle komma att hanteras samt mailadress till författaren.

4.4 Genomförande

Efter att enkäten utformats kontaktades rektorn på berörd gymnasieskola via telefon och mail. Denne lämnade sitt samtycke till att studien skulle få genomföras och informerade i sin tur berörda lärare. Information om att studien skulle genomföras samt missivbrevet och enkäten skickades till skolans samtliga rektorer samt till elevvårdsteamet som innefattar skolsköterskor, skolpsykolog, kuratorer och

skolpedagog via mail ifrån rektorn där han frågade om någon av dem hade invändningar mot att undersökningen genomfördes eller mot enkätens frågor. Detta gjordes utifrån ämnets allvarliga karaktär samt för att dessa skulle vara förberedda på eventuella samtal med elever som velat berätta något gällande våld efter studiens genomförande. Vid undersökningstillfället uppmanades skolpersonalen att kontakta mig i fall då de uppmärksammat att eleverna på något vis lidit men av att de deltagit i studien. Detta för att styrka studiens seriositet samt att visa ansvarstagande för studien.

Då våld är ett allvarligt ämne deltog författaren vid undersökningstillfället och eleverna besöktes klassvis. Undersökningen inleddes med att enkäterna med tillhörande missivbrev delades ut. Detta brev lästes högt då eleverna erhållit var sin kopia och de ombads sen att ställa eventuella frågor som då besvarades. För att eleverna skulle kunna ge en så sann bild som möjligt av det som frågades garanterades de anonymitet i form av att de uppmanades att inte skriva sitt namn på enkäterna.

Eleverna ombads att sitta tysta till dess att alla besvarat sin enkät och därefter besvarade eleverna enkäten.

I detta fall fanns en oro gällande elevernas rädsla för att svara ärligt om de satt för nära sina klasskamrater. För att undvika detta placerades eleverna på ett sätt i klassrummet som minimerade risken för att de skulle kunna se varandras enkätsvar. Då eleverna besvarat enkäterna samlades de in och numrerades. Detta för att underlätta inmatningarna i dataprogrammet samt för att enkelt kunna hitta en specifik enkät om felaktigheter i inmatningarna senare skulle upptäckas.

4.5 Statistisk bearbetning

Materialet analyserades med hjälp av Chi-2 test. Detta test avser att mäta om sambandet mellan variablerna är statistiskt signifikant. Utan att säkerställa resultatet är slutsatser svåra att dra, därför är chi-2 test ett bra test att använda sig utav då man vill se om skillnader som framträder i materialet kan förklaras av slumpen eller ej (Larsson et. al., 2005).

Den analysmetod som använts är av deskriptiv natur och har till uppgift att belysa och synliggöra den information som går att utläsa ur enkätsvaren. Här görs ett försök att se likheter och skillnader samt att se eventuella samband.

4.6 Validitet

Att mäta validiteten i en studie innebär att man så nära som möjligt lyckats mäta det som avsågs att mäta (Larsson et. al. 2005). I denna studie innebär det att validiteten är ett mått på om mätinstrumentet, alltså enkäten, har mätt det som författaren avsåg att mäta. Validitet är alltså frånvaro från mätfel (Körner & Wahlgren 2002).

Ett av sätten att öka studiens validitet var att språket i enkäten utformades och anpassades till tonåringars sätt att tala. Detta minimerade även risken för missuppfattning av frågorna från elevernas sida. Det lades även energi på att undvika att ställa frågor som på något vis kunnat påverka elevernas svar.

4.7 Reliabilitet

Med hög reliabilitet menas att måttet, alltså svaren på frågorna, är stabila och inte påverkas av variationer av tid, plats, intervjuaren etc. En annan forskare ska alltså kunna göra samma studie vid ett annat tillfälle och ändå komma fram till samma resultat. Med andra ord handlar det alltså om hur tillförlitligt resultatet är (Larsson m.fl. 2005).

För att få fram så tillförlitliga svar som det bara är möjligt krävs både hög validitet och hög reliabilitet (Larsson m.fl. 2005).

Exempel på faktorer som kan påverka reliabiliteten är: mätinstrumentet (till exempel otydliga frågor i en enkät), den som utför mätningen (forskaren kanske är otydlig med sina instruktioner, sitt syfte m.m.), det undersökta objektet, omgivningen kring mätningen (exempelvis störande ljud) (Körner/Wahlgren, 2002). Att respondenterna uppmanades att inte sitta för nära varandra vid undersökningstillfället var ett sätt att höja reliabiliteten. Larsson m.fl. (2005) beskriver detta som att respondenterna skulle kunna störas av miljön, alltså av andra som befinner sig i rummet.

4.8 Generaliserbarhet

Om respondenter har valts ut slumpmässigt och resultaten kvantifierats är det möjligt att genomföra statistisk generalisering (Kvale, 1997). Då skolan i föreliggande studie inte valts ut slumpmässigt kan inga generella slutsatser dras.

Istället skulle studien kunna användas som underlag till en undersökning med större urval vilket då skulle kunna ge större generaliserbarhet (Körner & Wahlgren, 1998).

4.9 Etiska överväganden

En av de grundläggande utgångspunkterna inom samhällsvetenskaplig forskning är att förhålla sig till de etiska grundprinciperna som är framtagna av Humanistisksamhällsvetenskapliga Forskningsrådet för att undvika att forskning bedrivs på ett oetiskt sätt. Dessa består i huvudsak av fyra grundkrav.

1. *Informationskravet* som innebär att forskaren ska informera de av forskningen berörda om forskningens syfte. Deltagarna ska även informeras om att deras deltagande är helt frivilligt samt att de när som helst även har rätt att avbryta sin medverkan.
2. *Samtyckeskravet* som innebär att alla deltagare i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Samtyckeskravet innebär även att forskaren måste inhämta samtycke från berörda föräldrar i fall då respondenterna är under 15 år.
3. *Konfidentialitetskravet* innebär att alla som ingår i en undersökning ska garanteras största möjliga anonymitet.
4. *Nyttjandekravet* innebär att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.

Då den första kontakten med skolan initierades skickades enkäten och missivbrevet till rektorn på skolan för att denne skulle kunna avgöra om studien lämpade skolans elever.

Innan undersökningstillfället hade eleverna sedan informerats om att undersökningen skulle genomföras och de fick då ta ställning till om de ville medverka eller inte. I missivbrevet stod undersökningens syfte, att den var helt frivillig, att man fick lov att avbryta sin medverkan om frågorna blev för jobbiga samt att man som deltagare var helt anonym.

Att sedan vid undersökningstillfället läsa upp missivbrevet högt vid undersökningstillfället samt att låta detta vara löst så att eleverna kunde ta det med sig var ännu ett sätt att säkra *informationskravet* och *samtyckeskravet*.

I samband med missivbrevets genomgång lämnades även muntlig information om att varken skolans namn eller ort skulle komma att redovisas i rapporten. Elevernas anonymitet stärktes även ytterligare genom att undersökningen gjordes i grupper och inte enskilt. Genom detta säkerställdes *konfidentialitetskravet*.

Nyttjandekravet säkerställdes genom att enkäterna enbart användes till denna studie.

Då ämnesvalet är av tyngre karaktär valdes, utifrån etiska tankegångar, ungdomar i så hög ålder som möjligt. Att ha blivit utsatt för och/eller ha bevittnat våld sätter i de allra flesta fall spår som gör att man mår mer eller mindre dåligt. Att då välja yngre personer eller rent utav barn i denna förhållandevis lilla undersökning kändes i detta läge som etiskt oförsvarbart. Detta utifrån att man som forskare dyker upp i respondentens liv för en kort stund och sedan lämnar barnet/ungdomen med alla tankar och de processer som sätts igång. Då studien utförs på ungdomar som snart är vuxna kan man som forskare anta att de har möjligheter att kontakta andra för hjälp och stöttande samtal och de kan även resonera, på ett annat sätt än barn, kring det de bevittnat och/eller varit utsatta för.

I uppsatsens inledningsskede beaktades etiska frågor i form av: Är en enkätundersökning verkligen nödvändig för att få fram det önskvärda resultatet? Är det etiskt försvarbart att ställa dessa frågor till ungdomar som man dessutom inte känner? Kan enkäten starta processer hos ungdomarna som författaren inte kan ansvara för? etc.

I detta fall togs beslutet att enkätundersökning var det bästa sättet att få fram svar på frågeställningarna. I och med att elevernas rektorer, lärare samt personalen inom elevvårdsteamet informerades om undersökningen förbättrades elevernas chanser till att få någon att tala med om det skulle behövas.

4.10 Studiens begränsningar

Kanske skulle resultatet ha sett annorlunda ut om studien genomförts bland ungdomar i ett socialt utsatt område. Frågor gällande ungdomarnas ekonomiska bakgrund har inte heller varit en del av bakgrundsfrågorna i enkäten.

Då studien nu är genomförd i ett område som inte ses som socialt utsatt finns det inga indikationer på huruvida resultatet påverkas av ungdomarnas ekonomiska och därigenom sociala status.

I en undersökningsgrupp som består av fler flickor är det troligt att resultatet skulle ha sett lika ut för pojkarna, men att siffrorna då troligtvis sett annorlunda ut bland flickorna

5. RESULTAT

Ungdomarnas bakgrund

Resultatet visade att av de 131 elever som besvarat enkäten var 95 av dem (73 %) män. Av de 131 elever som tillfrågats bodde en övervägande del av dem (69 %) hemma hos båda sina föräldrar och endast 6 av dem (5 %) hade eget boende. Resterande i gruppen bodde växelvis hos mamma och pappa. Resultatet visade att 107 av ungdomarna (82 %) upplevde att de har en bra kontakt till båda sina föräldrar och 115 elever (88 %) kände att de har en vuxen person som de litar på och kan tala med vid behov.

Ungdomarnas erfarenheter av våld

När det gällde elevernas tidigare erfarenheter av att ha bevittnat våld visade resultatet att en väldigt hög andel av eleverna (63 %) någon gång under de senaste två åren hade bevittnat våld. Av dessa hade 5 elever (4 %) bevittnat våld i skolan mer än fem gånger. Utav de 83 elever som tidigare bevittnat våld hade detta skett för 18 elever (14 %) i deras eget hem mindre än fem gånger, medan relativt få elever (5 %) hade bevittnat våld i hemmet mer än fem gånger. Den arena där eleverna hade bevittnat mest våld var på fritiden där 40 elever (31 %) upplevt detta mindre än fem gånger och 31 elever (24 %) gjort det mer än fem gånger.

Tabell 1 visar att drygt hälften av de tillfrågade eleverna (51 %) någon gång blivit utsatta för våld. När man tittade vidare på vilka olika arenor som detta våld utspelat sig på visade resultatet att en femtedel av dessa elever (21 %) hade blivit utsatta mindre än fem gånger i skolan. Endast en elev uppgav att denne blivit utsatt för våld mer än fem gånger i skolan.

Av tabellen utläses att den arena där eleverna utsatts för minst våld var i det egna hemmet medan 51 elever (39 %) hade utsatts för våld på fritiden och för 14 av dem (11 %) hade detta skett mer än fem gånger.

Tabell 1. Antal elever som blivit utsatta för våld eller ej, i olika sammanhang. (n=131)

	Själv blivit utsatt för våld			Chi-2
	Ja Frekvens (%)	Nej Frekvens (%)	Totalt	
Tillfällen det skett i skolan				
Mindre än fem gånger	28 (21)	0 (0)	28	144,846***
Mer än fem gånger	1 (1)	0 (0)	1	
Aldrig	38 (29)	64 (49)	102	
Totalt	67 (51)	64 (49)	131 (100)	
Tillfällen det skett i hemmet				
Mindre än fem gånger	14 (11)	0 (0)	14	139,354***
Mer än fem gånger	13 (10)	0 (0)	13	
Aldrig	40 (31)	64 (49)	104	
Totalt	67 (51)	64 (49)	131 (100)	
Tillfällen det skett på fritiden				
Mindre än fem gånger	37 (28)	0 (0)	37	163,902 ***
Mer än fem gånger	14 (11)	0 (0)	14	
Aldrig	16 (12)	64 (49)	80	
Totalt	67 (51)	64 (49)	131 (100)	

***p<0,0001

Drygt hälften (53 %) av de tillfrågade eleverna uppgav att de hade slagit en annan människa. Av dessa hade 29 elever (22 %) utövat våld mer än fem gånger.

Tabell 2 visar vissa skillnaden mellan den grupp som tidigare hade blivit utsatta för våld och den grupp som inte hade samma erfarenheter. Här kunde man se en tydlig skillnad då den grupp som tidigare blivit utsatt i väldigt mycket högre utsträckning också själva hade utövat våld (chi-2=191,020; p<0,0001). Detta då hela 58 elever (44 %) av dem som själva blivit utsatta för våld själva hade slagit en annan människa. Anmärkningsvärt var att ungefär liknande antal, 52 elever (40 %), av dem som inte själva blivit utsatta för våld inte heller hade utövat våld själva.

Tabell 2. Antal elever som självs utsatts för våld och själva utövat våld. (n=131).

	Självs utsatts för våld		Själva utövat våld		Chi-2
	Ja Frekv.(%)	Nej Frekv.(%)	Ja Frekv.(%)	Nej Frekv.(%)	
Självs blivit utsatt för våld	Ja 58 (44)	9 (7)	67 (51)		191,020***
	Nej 12 (9)	52 (40)	64 (49)		191,020***
Totalt	70 (54)	61 (46)	131 (100)		

***p<0,0001

Tabell 3 visar att av de elever som själva blivit utsatta för våld angav knappt hälften av eleverna (45 %) att de utövat våld mot en annan människa och en femtedel (21 %) att de utövat våld mer än fem gånger (chi-2=191,006; p<0,0001). Här ses en tydlig skillnad då endast 14 elever av dem som inte tidigare utsatts för våld själva hade utövat våld. Det är alltså enbart nio av de 67 elever som tidigare utsatts för våld (7 %) som själva aldrig hade utövat våld, medan motsvarande siffra för dem som ej tidigare utsatts för våld är 50 elever (38 %). Endast tre elever (2 %) av dem som inte själva blivit utsatta hade själva utövat våld mer än fem gånger. Det fanns alltså en markant skillnad i antalet gånger man utövat våld utifrån tidigare erfarenheter av att själv blivit utsatt för våld eller ej.

Tabell 3. Antal tillfällen då eleverna själva utövat våld utifrån tidigare erfarenheter av blivit utsatt för våld eller ej. (n=131)

	Utsatt för våld Frekvens (%)	Ej utsatt för våld Frekvens (%)	Totalt	Chi-2
Mindre än fem gånger	31 (24)	11 (8)	42 (32)	191,006***
Mer än fem gånger	27 (21)	3 (2)	30 (23)	191,006***
Aldrig	9 (7)	50 (38)	59 (45)	191,006***
Totalt	67 (51)	64 (49)	131 (100)	

*** p<0,0001

Ungdomarnas attityder till våld

Resultatet visade att den största delen av eleverna ansåg att gränsen för en våldsam handling antingen går vid det mildaste svarsalternativet ("hårda och kränkande ord") eller vid det grävsta svarsalternativet ("hårda slag eller sparkar"). Drygt hälften av eleverna, 67 st. (51 %), ansåg att en våldsam handling inträffar först när hårda slag eller sparkar utdelats medan 35 elever (27 %) ansåg att hårda och kränkande ord är tillräckligt för att en våldsam handling ska ha inträffat.

Av tabell 4 framgår att åsikterna kring när en våldsam handling har inträffat inte skiljer sig speciellt mycket utifrån huruvida eleven tidigare blivit utsatt för våld eller inte (NS). Det var snarare så att drygt hälften av de elever som inte utsatts för våld ansåg att gränsen går först när hårda slag eller sparkar utdelats (28 %) medan något färre av dem som hade utsatts för våld ansåg det samma (24 %). Snartlika siffror finns mellan de två grupperna som anser att en våldsam handling skett redan då hårda och kränkande ord utdelats 14 % respektive 13 %. Det fanns alltså inget signifikant samband mellan att ungdomar som blivit utsatta för våld skulle ha en mer tolerant syn på var gränsen för en våldsam handling går, jämför med dem som inte tidigare utsatts.

Tabell 4. Elevers attityder till vad en våldsam handling är utifrån deras tidigare erfarenheter av att blivit utsatt för våld eller ej. (n=131)

	Själv blivit utsatt för våld			Chi-2
	Ja Frekvens (%)	Nej Frekvens (%)	Totalt	
Hårda och kränkande ord	18 (14)	17 (13)	35 (27)	NS
En knuff	7 (5)	4 (3)	11 (8)	NS
En örfil	11 (8)	7 (5)	18 (14)	NS
Hårda slag eller sparkar	31 (24)	36 (28)	67 (51)	NS
Totalt	67 (51)	64 (49)	131 (100)	

NS=ingen signifikans

Det fanns däremot andra skillnader i attityder till våld mellan de 67 ungdomar (51 %) som tidigare utsatts för våld och de 64 elever (49 %) som inte har gjort det. Bland de ungdomar som tidigare utsatts för våld sågs en tydlig skillnad på det sätt att de hade en mer tolerant syn på när det är ok att utöva våld. Resultatet som redovisas i tabell 5 visade att bland dem som tidigare utsatts för våld tyckte knappt hälften (43 %) att det är ok att slå en annan människa medan 18 % inte tyckte det. Femton procent av dem tyckte att det är ok i självförsvar och 9 elever (7 %) av dem tyckte att det är ok om personen i fråga är uppkäftig. Av dem som inte tidigare utsatts för våld uppgav en dryg femtedel (22 %) att de tyckte det är ok, en knapp tredjedel (27 %) tyckte det inte, 16 elever (12 %) tyckte att det är ok vid självförsvar och 4 elever (3 %) tyckte att det är ok då personen är uppkäftig.

Vidare angav en knapp tredjedel (29 %) ur den grupp som blivit utsatta för våld att det är ok att slå en okänd och 15 elever (12 %) av dem tyckte att det är ok vid självförsvar. Av eleverna i denna grupp uppgav 29 av dem (22 %) att det inte är ok att slå en okänd medan 46 av dem (35 %) som inte utsatts för våld inte heller tyckte att det är ok.

Bland de elever som tidigare utsatts för våld uppgav 51 elever (40 %) att det finns tillfällen då en annan människa förtjänar att bli slagen medan 35 av dem (27 %) som inte utsatts för våld tycker att detsamma. Uppenbart är då att det anses vara värre att slå en annan människa än att slå en okänd person. Det man kan läsa av resultatet är alltså att de elever som tidigare utsatts för våld i högre utsträckning ansåg att det är mer ok att utöva våld.

Tabell 5. Elevers attityder till när det är ok att utöva våld utifrån deras tidigare erfarenheter av att blivit utsatt för våld eller ej. (n=131)

Själv blivit utsatt för våld				
	Ja Frekvens (%)	Nej Frekvens (%)	Totalt	Chi-2
Ok att slå en annan människa	44 (22)	29 (22)	71 (55)	144,788***
Ja, vid självförsvar	15 (12)	16 (12)	31 (24)	144,788***
Ja, då personen är uppkäftig	9 (7)	4 (3)	13 (10)	144,788***
Ok att slå en okänd person	38 (29)	18 (14)	20 (51)	139,911***
Ja, vid självförsvar	16 (12)	13 (10)	28 (22)	139,911***
Ja, då personen är uppkäftig	0 (0)	1 (1)	1 (1)	139,911***
Finns det tillfällen då en person förtjänar att bli slagen	51 (40)	35 (27)	86 (66)	139,914***

***p<0,0001

En övergripande del, 125 elever (95 %), ansåg att det inte är ok för en förälder att slå sina barn och där skiljde sig inte åsikterna åt mellan den grupp som tidigare utsatts för våld eller ej. Om man tittar på eleverna över lag utan att ta hänsyn till deras tidigare erfarenheter av att tidigare ha blivit utsatt för våld eller ej, så hade de en mer tolerant syn på våld då det gällde att utöva våld mot en annan människa. Av de tillfrågade ansåg drygt hälften (56 %) av ungdomarna att det är ok varav en knapp tredjedel (31 %) av dessa ansåg att det är ok vid självförsvar eller vid livshotande situationer. En mindre del av eleverna, 13 st. (10 %) uppgav vidare att det är ok att slå en person då denne är uppkäftig. Drygt hälften av eleverna (59 %) ansåg att det finns tillfällen då en person förtjänar att bli slagen.

6. DISKUSSION

Ungdomarnas bakgrund

Bland enkätens bakgrundsfrågor fanns det frågor gällande hur eleverna upplever kontakten med sina föräldrar samt huruvida de upplever sig ha en vuxen person att anförtro sig åt som de litar på. Då hela 107 av eleverna upplever sig ha en bra kontakt med båda sina föräldrar och 115 elever (88 %) säger sig ha en vuxen person att anförtro sig åt ger det en bild av att det finns en fungerande bro för de flesta av ungdomarna att använda sig utav för att hålla kontakt med vuxenvärlden. Föreliggande studies resultat är alltså högre än de som Weinehalls forskning visade där 75 procent av de tillfrågade uppgav att de hade en vuxen person att prata med om våld (Weinehall, 1997).

I resultatet kunde man alltså inte se att de elever som utövat våld skulle ha en sämre relation till sina föräldrar än de som inte utövat våld. Alltså vore det fel att knyta an till det Sandström (2000) skriver om ungdomsidentitet och föräldrarelation. Han menade att det finns familjer där ungdomen och föräldrarna inte tillbringar speciellt mycket tid tillsammans och därför inte har en god kontakt. Detta gör då att ungdomen får svårare att lära känna sig själv då denne inte känner sina föräldrar så väl. I dessa fall törstar ungdomen efter någonting som kan säga henne något om vem hon är, vad hon har att förvänta sig av livet och hur hon ska se på andra människor. Detta tycks då inte vara fallet för eleverna i föreliggande studie.

Ungdomarnas erfarenheter av våld

En väldigt stor del av ungdomarna (63 %) hade bevittnat våld under de senaste två åren. Av dessa har den större delen bevittnat våld i skolan eller på fritiden, vilket är den arena där pojkar på olika sätt upplever våld. Siffran i föreliggande studie är alltså även här högre än de var i Weinehalls tidigare studie (1997) där drygt hälften av de 5000 ungdomar som stod som föremål hade bevittnat fysiskt våld i hemmet, skolan eller på fritiden (Weinehall, 1997).

Att som barn ha bevittnat våld i hemmet, vilket 25 elever gjort under de sista två åren, ger enligt tidigare forskning barn djupgående psykiska konsekvenser (Lagerberg & Sundelin, 2003; SOU 2001:18; Sroufe et al., 2005; Weinehall, 1997). De barn som är

uppväxta med våld som en del av vardagen lär sig att våld ofta är lösningen på konflikter medan andra barn lär sig hitta alternativa lösningar (Weinehall, 1997).

Barn som bevittnat våld i hemmet tenderar även att i högre grad utsättas för våld, att generellt utsättas för stress eller leva under försämrade förhållanden. Att barnen uppvisar beteendeproblematik verkar vara en följd av ovanstående faktorer och inte av bevittnandet av själva våldshandlingarna i sig (Sroufe et al., 2005).

Skolan och fritiden är även de arenor där flest elever uppger att de utsatts för våld. Bland de 67 elever som uppger att de själva utsatts för våld är det anmärkningsvärt att endast en elev har blivit utsatt för våld mer än fem gånger i skolan vilket indikerar att mobbning i den undersökta skolan i form av upprepat fysiskt våld är ovanligt. Det säger däremot inget om den verbala mobbningen. BO menar att det finns en koppling mellan barn som utsätter andra för brott och de som själva kan ha utsatts för brott (Barnombudsmannen, 2007). Föreliggande studie visade att 42 procent av pojkarna och 9 procent av flickorna blivit utsatta för våld medan resultatet av tidigare studier visade att 34 procent av pojkarna och 21 procent av flickorna blivit slagna eller sparkade av någon, (Weinehall 1997). Det som dock måste tas med i beräkningarna är att föreliggande studie hade ett lågt antal kvinnliga respondenter och att resultatet kunde tänkas bli annorlunda om fler respondenter varit kvinnor.

Vidare visade resultatet av en tidigare studie att ungefär 60 procent av de tillfrågade gymnasieeleverna någon gång varit utsatta för våld och att 46 procent av dem varit utsatta mer än en gång. Tolv procent av dessa ungdomar angav att de blivit utsatta för våld i hemmet, mer än en femtedel hade utsatts för våld i skolan och mer än var femte elev hade varit utsatta för våld på fritiden, (Weinehall 1997, Socialstyrelsen, 1998) detta är siffror som är jämförbara med föreliggande studies resultat. Vidare visade tidigare forskning att 22 procent av ungdomarna själva hade utövat våld. I föreliggande studie är siffrorna betydligt högre då hela 53 procent av eleverna själva utövat våld, (Weinehall, 1997). Detta skulle kunna ses som ett tecken på att våldet bland ungdomar har ökat. Tidigare forskning visade även att de elever som själva varit utsatta för våld utövar mer våld mot andra elever och den viktigaste förklaringen till detta ligger i att de själva tidigare utsatts för samma typ av våld, (Socialstyrelsen, 1998). Resultatet i föreliggande studie visade de elever som inte bevittnat eller utsatts för våld utövar inte heller våld i lika stor utsträckning, vilket styrks av Weinehall (1997).

Då 63 % av eleverna bevitnat våld under de senaste två åren, 51 % har blivit utsatta för våld och 54 % själva utövat våld kan det utifrån socialisationsteorin ses som att ungdomarna genom sina tidigare erfarenheter av våld utvecklat ett socialiserat beteende som blivit inlärt då de mött våld på nära håll tidigare i livet. Genom socialisationen formas individen och internaliserar samhällets bestämning av hur vi bör förhålla oss till omvärlden. Detta speciellt för ungdomar som möter flera olika socialisationsfaktorer som sinsemellan kan påverkas av konflikter (Weinehall, 1997). Ungdomarna har genom tidigare erfarenheter av våld lärt sig att konflikter löses genom våld och ser därför inga alternativa lösningar. De har alltså lärt sig tekniker för att utöva våld (Weinehall, 1997).

Ungdomarnas attityder till våld

Gällande ungdomarnas attityder till våld visade resultatet att hela 67 elever tyckte att gränsen för en våldsamt handling går först vid hårda slag eller sparkar, vilket indikerar att dessa elever har en upprörande hög toleransnivå för vad våld innefattar. BO menar att det är troligt att barns och ungdomars attityder till brott påverkas av hur mycket brottslighet de möter i sina liv (Barnombudsmannen, 2007).

I enkäten fanns bland annat tre frågor som handlade om elevernas attityder till våld. Dessa behandlade elevernas ståndpunkt till huruvida det finns tillfällen då det är ok att slå en annan människa, ok att slå en okänd person och om det finns tillfällen då en människa förtjänar att bli slagen. Utifrån tolkningen att de elever som, oavsett omständigheter kring våldssituationen, svarat "ja" på frågan i fall då man använt sig av dessa svarsalternativ, ses en tydlig skillnad mellan den grupp som tidigare utsatts för våld och den som inte gjort det. Bland den grupp som tidigare utsatts för våld och som består av 67 elever uppger 43 elever av dessa att det finns tillfällen då det är ok att slå en annan människa (jämfört med den andra gruppen då endast 29 av de 63 eleverna anser det samma), 34 av dem anser att det finns tillfällen då det är ok att slå en okänd person (jämfört med endast 16 elever i den andra gruppen) och 51 av dem anser att det finns tillfällen då man förtjänar att bli slagen (jämfört med endast 35 elever i den andra gruppen). Detta gör att attityderna till våld är betydligt större mellan grupperna och visar på att effekterna av vara ett våldoffer bidrar till att man får en högre tolerans för våld.

Resultatet visade också att ungdomarna överlag hade en negativ inställning till aga då 126 elev angav att de inte tyckte det var ok för en förälder att slå sina barn. Detta stämmer överens med Statens Offentliga Utredning (2001) där skolungdomarna började visa en mer negativ inställning till aga redan under 1990-talet. Antal barn som ej accepterade slag från sina föräldrar hade då minskat från hälften till en femtedel under perioden 1995-2000. Anledningen till detta ansågs vara osäkert, men det stod klart att dagens ungdomar genom utbildning blir betydligt mer upplysta om sina rättigheter än tidigare (SOU 2001:18).

Avslutande reflektioner

Stränga straff har inte visat sig vara en god kostnadseffektiv åtgärd mot ungdomsbrottslighet (där även våld innefattas, egen reflektion) och inte heller har det fått antalet ungdomsbrott att sjunka. Däremot har förebyggande åtgärder och vårdbaserade interventioner visat sig vara mer kostnadseffektiva. Framtida forskning kommer att identifiera smidiga variabler och bekräfta förebyggande tekniker på alla nivåer för att motverka ungdomsbrottsligheten. Den kommer även att utveckla könsspecifika preventionsmodeller som tidigt kan hjälpa oss att identifiera de ungdomar som troligtvis kommer att välja en brottslig bana i framtiden. Detta även för att förhindra spridning av brottslighet mellan generationer (Moore, 2001).

Forskningen kring ungdomsvåldet måste fortsätta och ännu mer pengar läggas på de resurser som ungdomarna bör få för att vi ska få ett tryggare samhälle. Tidiga insatser upplever jag vara en viktig faktor för att förhindra våldet. Därför är det svårt att förstå de neddragningar som ofta görs inom skolan. Beslutande organ på alla plan måste inse att tidiga insatser inom skola och barnomsorg är en investering och en besparing inför framtiden. Detta då den "skada" som barn utgör mot andra, sig själva och på materiella ting oftast utgör betydligt mindre skada än den som ungdomar gör. Inte minst ekonomiskt. Att utbilda vuxna och ge dem de rätta verktygen för att i tidig ålder lära våra barn respekt, empati och konsekvenstänkande är viktigt. De behöver även redskap för att kunna hantera de barn som har dåliga erfarenheter i sin ryggsäck så att dessa kan få stöttning och hjälp med att bearbeta sina minnen, hjälpa dem att "lyfta av" eventuella skuldkänslor samt att visa dem vad normen för socialt beteende innebär. Detta är en investering väl värd sina pengar. De barn som tidigt uppvisar beteendeproblematik måste få den hjälp de behöver för att kunna få bästa tänkbara grund att stå på för inför sin ungdomstid. Man kan inte blunda genom att

lägga skulden på någon annan och säga: "Varför gjorde DOM inget?" Frågan ska istället vara: "Varför gör VI inget? – Du, jag, samhället, politiker och media - tillsammans!". Då vi genom socialisationsteorin har lärt oss att socialisation är en ständigt pågående process finns ju möjligheter till förändring hos de ungdomar som utvecklat ett våldsamt beteende. Detta inger ett gott hopp om att vi som vuxna bör stå enade och hjälpa våra barn och ungdomar så att vi tillsammans kan leva ett liv i harmoni.

REFERENSER

Allen, P. & Land, D. (1999). I J. Cassidy & P.R Shaver (Eds.) *Handbook of Attachment. Theory, Research and Clinical applications*. New York & London: The Guilford Press.

Almér, E. Ungdomar och språk. I A. Frizén & P. Hwang (2006). *Ungdomar och identitet: Natur & Kultur*.
Stockholm.

Almqvist, K. & Jansson, S. (2004/2005). *Barn som bevittnat våld*. Skolhälsovård nr 1

Barnombudsmannen. (2007). *Vem kan man lita på – Barn och unga berättar om brott*. Stockholm: Fritzes

Berk, L. (2003). *Development through the lifespan*. Pearson Education, Inc.

Berk, L. (2007). *Development through the lifespan*. Pearson Education, Inc.

Cusson, M. (2002). *Social Control*. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: University of Montreal, Quebec, Canada.

Drake, K. & Smedler A-C. Identitet och kön. I A. Frizén & P. Hwang (2006).
Ungdomar och identitet: Natur & Kultur.
Stockholm.

Elofsson, S. (2005). Kvantitativ metod: struktur och kreativitet. I Larsson, S. & Lilja, John & Mannheimer, K. (red.). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Erling, A. & Hwang, P. (2002). *Ungdomspsykologi – Utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur & Kultur.

- Frizén, Ann & Hwang, Philip (2006). *Ungdomar och identitet*: Natur & Kultur. Stockholm.
- Guille, L. (2002). Men who batter and their children: An integrated review. Publicerad i *Agression and Violent Behavior*, 9 (2004).
- Holme, I. Magne & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Irving, B. Weiner (1992). *Psychological Disturbance in Adolescence*. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data: USA.
- Jerlang, E., Egeberg, S., Halse, J., Jonassen, A. J., Ringsted, S. & Wedel-Brandt. B. (1999). *Utvecklingspsykologiska teorier*. Liber: Stockholm.
- Kroger, J. (2007) *Identity development: adolescence through adulthood*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur
- Körner, S. & Wahlgren, L. (2002). *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerberg, D. & Sundelin, C. (2003). *Risk och prognos i socialt arbete med barn*. Stockholm: Gothia
- Larsson, S., Lilja, J., Mannheimer, K. (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Magnusson, D. & Stattin, H. (1989). The Role of Early Aggressive Behavior in the Frequency, Seriousness, and Types of Later Crime. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 57, No 6, 710-718.
- Marcia, J. (2006). Jagidentitet och objektrelationer. I Frizén, A. & Hwang, P. (2006). *Ungdomar och identitet*: Natur & Kultur. Stockholm.

Moore, K.J. (2001). Prevention of Crime and Delinquency. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, Oregon Social Learning Center, Eugene, Oregon, USA

Nilzon, K.R. (2005). *Hot och våld i skola och samhälle*. Liber. Stockholm.

Sandström, S. (2000). *Ungdomsvåld. Orsaker och åtgärder*. Stockholm: Liber

SOU 2001:18. *Barn och misshandel. En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige i slutet av 1900-talet*. Rapport utarbetad på uppdrag av Kommittén mot barnmisshandel.

Shipway, L. (2004). *Domestic violence- A handbook for health professionals*. Great Britain: Tj International Ltd, Padstow, Cornwall.

Socialstyrelsen (1998). *Folkhälsorapport – 1998*. Stockholm

Socialstyrelsen (2001). *Folkhälsorapport - 2001*. Stockholm.

Socialstyrelsen (2005). *Statistik över våld mot barn. Femårsrapport – 2005*. Stockholm.

Sroufe, A. , Egeland, B., Carlson, E. & Collins, A. (2005). *The development of the person – The Minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood*. The Guilford Press: New York.

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Weinehall, K. (1997). *Att växa upp i våldets närhet – Ungdomars berättelser om våld i hemmet*. Akademisk avhandling: Umeå universitet. Umeå: Umeå universitets tryckeri.

Bilaga 1.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Hej!

Mitt namn är Madeleine Pedersen och jag var avgångselev här på XXXXXX 1994. Just nu skriver jag en uppsats som ska ge mig en socionomexamen på Göteborgs Universitet.

Att arbeta som socionom innebär att man bland annat kan arbeta på socialkontor, man kan bli kurator, jobba inom kriminalvården eller med missbruksvård av olika slag. Men för att kunna göra detta måste jag slutföra mitt examensarbete och vill därför be om Er hjälp. Det jag vill att Ni ska göra är att fylla i denna enkät som handlar om vad Ni har för attityder till våld och vad Ni har för erfarenheter av våld. För en del av Er är detta enkla frågor medan det för andra kan vara väldigt jobbiga frågor som kanske river upp gamla sår. Skulle det vara så att Ni känner på det sättet så är det helt ok att inte svara på enkäten, det här är nämligen helt frivilligt och Ni är helt anonyma.

Era lärare, Er skolsköterska och Er kurator är informerade om att jag idag lämnat ut denna enkät till Er. Skulle någon av Er känna ett behov att tala med någon gällande våld så är Ni välkomna att kontakta någon utav dem. Självklart är Ni även välkomna att kontakta mig, min mailadress hittar Ni längst ner på sidan.

Tack för Er medverkan!

Madeleine

Mailadress: madeleine_pedersen@hotmail.com

Bilaga 2

ENKÄT – UNGDOMARS ATTITYDER OCH ERFARENHETER AV VÅLD.

Instruktioner: Hoppa inte över några frågor och fyll enbart i ETT svarsalternativ på varje fråga. Skulle Du på vägen känna att frågorna är för jobbiga så slutar Du helt enkelt att fylla i enkäten.

Den första delen av denna enkät innehåller frågor som till exempel handlar om hur Du bor och hur Du upplever relationen till Dina föräldrar.

1. Kön

Man

Kvinna

2. Vem bor du med?

Med mamma och pappa

Med mamma

Med pappa

Eget boende

Med någon annan/andra. I så fall vem? _____

3. Hur tycker du att din kontakt till dina föräldrar är?

Bra

Dålig

Bra till en förälder och dålig till en förälder

4. Finns det någon vuxen person i din närhet som du känner att du kan tala med och litar på om det skulle behövas?

Ja

Nej

5. Vad är en våldsam handling för dig?

- Hårda och kränkande ord
- En knuff

En örfil

- Hårda slag eller sparkar

Annat _____

Följande del innehåller frågor som handlar om vad du har för erfarenheter av våldsamma situationer.

6. Har du bevittnat våld någon gång under de senaste två åren?

- Ja
- Nej

7. Om ja, hur många gånger har det i så fall skett i skolan? Om nej, fortsätt till fråga 10.

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

8. Hur många gånger har det i så fall skett i ditt hem?

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

9. Hur många gånger har det i så fall skett på fritiden?

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

10. Har du själv blivit utsatt för någon typ av våld under de senaste två åren?

- Ja
- Nej

11. Om ja, hur många gånger har det i så fall skett i skolan? Om nej, fortsätt till fråga 14.

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

12. Hur många gånger har det i så fall skett i ditt hem?

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

13. Hur många gånger har det i så fall skett på fritiden?

- En gång
- Mindre än fem gånger
- Mer än fem gånger

Den sista delen handlar om hur du tänker kring våld i allmänhet.

14. Är det ok för en förälder att slå sina barn?

- Ja
 - Nej
 - Ibland. I så fall när? _____
-

15. Är det någon gång ok för någon att slå en annan människa?

Ja

Nej

Ibland. I så fall när? _____

16. Är det ok för någon att slå personer som man inte känner?

- Ja
- Nej

Ibland. I så fall när? _____

17. Finns det tillfällen då en person förtjänar att bli slagen?

Ja

Nej

Om ja, när i så fall _____

18. Har du själv slagit någon?

Ja

Nej

19. Om ja, hur många gånger?

En gång

Mindre än fem gånger

Mer än fem gånger

Tack för din medverkan och tvivla inte på att maila mig eller att kontakta någon du har förtroende för om du behöver prata med någon om våld. /Madeleine

